

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEVDET TİMUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/3742)

Karar Tarihi: 10/1/2019

R.G. Tarih ve Sayı: 5/2/2019-30677

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Burhan ÜSTÜN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Serruh KALELİ
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Özgür DUMAN
Başvurucu : Cevdet TİMUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru bir kültür varlığı koleksiyonunun devrine yol açacak şekilde koleksiyonculuk izin belgesinin iptal edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/3/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
8. Başvurucu, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğünce verilen izin belgesine istinaden 29/3/2005 tarihinden itibaren koleksiyonculuk faaliyetinde bulunmaya başlamıştır.

A. Ceza Soruşturması ve Kovuşturması Süreci

9. Ceza soruşturması sırasında kolluk görevlilerince 9/11/2005 tarihinde A.O.nun işyerinde yapılan arama sırasında başvurusunun sırt çantasında otuz bir adet sikke ele geçirilmiştir. Bu sikkelerden yirmi dört adedinin bronz, kalan yedi adedinin ise gümüş olduğu, sikkelerin tamamının tasnif ve tescile tabi müzelik değerinde kültür varlığı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu sikkelerin koleksiyonculuk faaliyetinde bulunan başvurusunun envanter defterinde mevcut olmadığı belirlenmiştir.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca başvuru ve A.O.nun 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 70. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle 17/11/2005 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

11. İddianameyi kabul eden İstanbul 16. Asliye Ceza Mahkemesi yapılan yargılama sonucunda 26/9/2007 tarihinde başvurusunun beraatine, A.O.nun ise 1 yıl hapis ve 450 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde A.O.nun 2863 sayılı Kanun kapsamında tescil ve tasnife tabi müzelik değerdeki eserleri dükkânında kasten satışı sunduğu belirtilmiştir. Kararda, başvurusunun ise bir köylüden envanter defterine kaydetmek üzere aynı gün satın aldığı yani deftere kaydettirmek için henüz gerekli zamanı olmadan A.O.nun dükkânına gittiğinde kolluk görevlilerince yakalandığı yönündeki savunmasına yer verilmiştir. Mahkemeye göre başvurusunun çantasında bulunan otuz bir adet sikkeyi envanter defterine işletmeyeceğinin ispat edilmesinin mümkün olamayacağı belirtilmiştir.

12. Mahkeme başvurusunun dosyaya yansıyan kişiliğini, geçmişini ve ibraz ettiği -yukarıda belirtilen- koleksiyon defterini dikkate alarak savunmasına itibar edilmesi gerektiğini vurgulamış; başvurusunun savunmasının aksini ispat edebilecek, cezalandırılmasına yetecek ölçüde delil elde edilemediği sonucuna varmıştır. Mahkeme ayrıca başvurucudan elde edilen gümüş ve bronz sikkelerin ise karar kesinleştiğinde sanığa iadesine karar vermiştir.

13. Bu karar sanıklardan A.O. ve katılan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 3/7/2012 tarihinde başvuru hakkında verilen beraat hükmünü onamış, A.O. hakkında verilen mahkûmiyet hükmünü ise bozmuştur.

B. İzin Belgesinin İptali ve İdari Dava Süreci

14. Kültür ve Turizm Bakanlığı, söz konusu sikkelerin başvurusunun envanter defterinde olmamasını gerekçe göstererek 31/12/2007 tarihinde başvurusunun koleksiyonculuk izin belgesini iptal etmiştir.

15. Başvuru, bu idari işleme karşı 24/3/2008 tarihinde Ankara 13. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

16. Mahkeme 4/12/2008 tarihinde davanın kabulü ile dava konusu idari işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, ceza kovuşturması sonucu başvurusunun beraatine hükmedildiğine dikkat çekilmiş; envanter defterine kaydedilmemiş olan otuz bir parça eserin başvuru tarafından hangi tarihte satın alındığının kesin ve açık olarak tespit edilemediği vurgulanmıştır. Mahkeme, taşınır kültür varlığının koleksiyona ilave edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde envanter defterine kaydedilmesi zorunluluğunun

bulunduğunu ancak somut olayda başvuruçunun koleksiyonda belgesiz kültür varlığı bulundurduğunun tespit edildiğinden söz edilemeyeceğini belirterek davaya konu işlemin hukuka uygun olmadığı sonucuna varmıştır.

17. Temyiz edilen karar Danıştay Altıncı Dairesince 6/5/2009 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararında, farklı bir şahsın işyerinde yapılan arama sonucunda başvuruçunun çantasında bulunan ve ne zaman alındığı belli olmayan otuz bir adet kültür varlığı niteliğindeki sikkenin başvuruçunun envanter defterinde kayıtlı olmadığı belirtilmiştir. Daireye göre başvuruçunun koleksiyonunda belgesiz kültür varlığı bulundurduğu sabit olduğundan koleksiyonculuk izin belgesinin iptali yönündeki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Başvuruçunun karar düzeltme istemi Danıştay Ondördüncü Dairesinin 7/2/2012 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

18. Bozma kararına uyan Mahkeme 8/5/2012 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Temyiz edilen karar Daire tarafından 13/11/2013 tarihinde onanmıştır.

19. Onama kararı başvuruçunun vekiline 30/1/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvuruçunun 2/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Başvuruçunun karar düzeltme istemi Dairenin 22/3/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

22. 2863 sayılı Kanun'un 26. maddesinin altıncı, yedinci ve sekizinci fıkraları şöyledir:

"Gerçek ve tüzelkişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilirler.

Koleksiyoncular faaliyetlerini, Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve yönetmelik gereğince, taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadırlar.

Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek, koleksiyonlarındaki her türlü eseri onbeş gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığına haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilirler. Satın almada öncelik Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir."

23. 2863 sayılı Kanun'un 27. maddesi şöyledir:

"Yirmibeşinci madde gereğince tasnif ve tescil dışı bırakılan ve Devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır.

Bu ticareti yapmak isteyenler, Kültür ve Turizm Bakanlığından ruhsatname almak zorundadırlar. Bu ruhsatnameler üç yıl için geçerlidir. Bu sürenin bitiminden bir ay önce ruhsatname yenilenebilir. Bu Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlerin ruhsatnameleri, süresine bakılmaksızın iptal edilir."

24. 2863 sayılı Kanun'un 67. maddesi şöyledir:

"Kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili olarak bildirim yükümlülüğüne mazereti olmaksızın ve bilerek aykırı hareket eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bildirimi yapılmamış olan kültür ve tabiat varlığını satışı arzeden, satan, veren, satın alan, kabul eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak, bu durumda birinci fıkrada tanımlanan suçtan dolayı ayrıca cezaya hükmolunmaz.

Ticareti yasak olmayan taşınır kültür varlıklarının izinsiz olarak ticaretini yapan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

25. 2863 sayılı Kanun'un 70. maddesi şöyledir:

"Bu Kanununun 24 üncü maddesine aykırı hareket edenler bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar."

26. 2863 sayılı Kanun'un 73. maddesi şöyledir:

"Bu Kanununun 26 ve 30 uncu maddelerine aykırı davrananlara, suç daha ağır bir cezayı gerektirmiyorsa üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası verilir."

27. 2863 sayılı Kanun'un 75. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamında kalan suçlar nedeniyle elkonulan taşınır kültür ve tabiat varlıkları müzeye teslim edilir."

28. Olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan 15/3/1984 tarihli ve 18342 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu yönetmelikte geçen:

...

"Koleksiyon"; belirli bir sistem içinde sınıflandırılarak belirli şartlarda, belirli bir yerde saklanan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarından oluşan grubu,

"Koleksiyoncu"; koruma, değerlendirme, yarar sağlama ve merakı tatmin amacıyla korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının koleksiyonunu yapan veya yapacak olan kişi veya kuruluşları, ifade eder."

29. Yönetmelik'in 10. maddesi şöyledir:

"Koleksiyoncular, koleksiyonlarına dahil eserleri müze müdürlüğüne verilecek iki nüsha envanter defterine müze uzmanlarının gözetimi altında kaydederler. Eserlerin sahiplerince usulüne uygun şekilde çektikleri fotoğraflarını da ihtiva eden bu envanter defterinin bir nüshası müzede saklanır. Koleksiyona sonradan ilave edilen eserler en geç bir ay içinde her iki nüshaya usulüne uygun olarak kaydedilir."

30. Yönetmelik'in 11. maddesi şöyledir:

"Koleksiyonculuk yapan şahsın ölümü halinde koleksiyon varislerine intikal eder.

Varisler koleksiyonculuğa devam etmek istedikleri takdirde bu yönetmelik esaslarına göre yeniden izin almak zorundadırlar. Koleksiyon varisler arasında taksim edilebilir. Taksim sırasında eserlerin bütünlüğü bozulamaz, birbirini tamamlayan eserlerden oluşan takımlar bölünemez.

Koleksiyonculuğa devam etmek istemeyen varislerin ellerindeki varlıkların satış veya devirleri bu yönetmelik hükümlerine göre yapılır."

31. Yönetmelik'in 12. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Koleksiyoncular, ilgili müzeye tescil ettirerek koleksiyonlarındaki her türlü eseri on beş gün önce en yakın müze müdürlüğüne haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilir veya satabilir. Satın almada öncelik Bakanlığa aittir."

32. Yönetmelik'in ek 1. maddesi şöyledir:

"(Ek: 18.5.1998 - 23346 S.R.G. Yön) Koleksiyonculuk izin belgesi aşağıdaki hallerde iptal edilir:

a) (Değişik bend: 15/12/2004-25671 S.R.G. Yön/1.mad) Koleksiyonda belgesiz kültür ve tabiat varlığının bulunduğu tespit edilmesi.

...

hallerinde koleksiyon izin belgesi Bakanlık makamınca iptal edilir ve bir ay içinde ilgili müze müdürlüğüne ve emniyet müdürlüğüne bildirilir. Koleksiyon izin belgesi iptal edilenler Bakanlıkça müzelere bildirilir.

Koleksiyon izin belgesinin iptali sonucu gerekli kanuni işlemler yapılır. Müze müdürlüğünce alınması uygun görülen kültür ve tabiat varlıkları usulüne göre takdir edilecek bedel üzerinden satın alınır.

Koleksiyon izin belgesi iptal edilenler, belgeli de olsa yeni bir kültür varlığı satın alamazlar. Müracaatları halinde bunlara yeniden koleksiyon izin belgesi verilmez.

Koleksiyoncu hakkında herhangi bir nedenle idari veya adli takibata başlanması halinde koleksiyonculuk faaliyetleri tahkikat sonuna kadar geçici olarak durdurulur. Tahkikat sonucuna göre işlem yapılır."

33. Söz konusu Yönetmelik 23/3/2010 tarihli ve 27530 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik ile yürürlükten kaldırılmıştır.

34. Anılan Yönetmelik'in 15. maddesi şöyledir:

"(1) Koleksiyon izin belgesi;

a) Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak koleksiyonda belgesiz kültür ve tabiat varlığı bulunduğu tespit edilmesi,

...

hallerinde iptal edilir.

...

(5) Birinci fıkrada belirtilen hususlar dışında, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine dayanılarak koleksiyoncu hakkında soruşturma ve kovuşturma başlanması halinde koleksiyonculuk faaliyetleri yargılama sonuna kadar durdurulur. Koleksiyoncuların koleksiyonlarındaki taşınır kültür ve tabiat varlıkları, envanter defterler ve koleksiyon izin belgeleri komisyon tarafından gerekli görülmesi durumunda yediemin olarak ilgili müze müdürlüğüne muhafaza edilir. Yargılama sonucunda koleksiyoncunun hüküm giymesi halinde belgesi iptal edilir."

2. Danıştay İçtihadı

35. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 16/12/2013 tarihli ve E.2010/3534, K.2013/4575 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava; davacıya ait korunması gerekli taşınır kültür varlıkları koleksiyon belgesinin iptaline ilişkin 04/01/2008 günlü, 1891 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı işlemi ve anılan işlemin İstanbul Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne bildirilerek gereğinin yapılmasının istenilmesine ilişkin 07/01/2008 günlü, 2952 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı işlemi ile anılan işlemlerin dayanağı 'Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik'in Ek-1 maddesinin (b) bendinin iptali istemiyle açılmıştır.

Danıştay Altıncı Dairesi'nin 25/06/2010 günlü, E:2008/6735, K:2010/5401 sayılı kararıyla; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 5, 24, 25, 26 maddelerinin irdelenmesinden, taşınır kültür varlığının devlet malı niteliğinde olduğu, gerçek ve tüzel kişilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alacakları izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilecekleri, koleksiyoncuların faaliyetini Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bildirmek ve yönetmelik gereğince taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorunda oldukları, korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının tasnifi, tescili ve müzelere alınmaları ile ilgili kıstasların usul ve esaslarının yönetmelikte belirleneceği, envanter defteri tutmak ile, eserlerin sayılarının belirlenerek koleksiyon sahipleri tarafından korunmasının sağlanmasının amaçlandığı, yine koleksiyoncuların ilgili müzeye tescil ettirerek koleksiyonlarındaki her türlü eseri 15 gün önce Kültür ve Turizm Bakanlığı'na haber vermek şartı ile kendi aralarında değiştirebilecekleri ve satabilecekleri, satın almada Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncelik hakkı bulunduğu; anılan Yasa uyarınca çıkarılan ve 15/03/1984 günlü, 18342 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmeliğin Ek-1. maddesinin (b) fıkrasında, koleksiyonda yer alan kültür ve tabiat varlığının tahribi, kaybı ve çalınması ile ilgili belge ibraz edilememesi ve en geç bir ay içinde müze müdürlüğüne bildirilmemesi halinin koleksiyonculuk izin belgesinin iptali nedenleri arasında sayıldığı; buna göre, koleksiyonculuk izin belgesi verme yetkisi olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın usulde paralellik ilkesi gereği, koleksiyonculuk izin belgesi iptalinde de yetkili olduğunda herhangi bir duraksamaya yer olmadığı; bu itibarla, Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmeliğin 2863 sayılı Yasaya dayanılarak çıkarıldığı ve bu bağlamda Ek-1 maddesinin (b) fıkrasında yasaya aykırılık bulunmadığı; öte yandan, 30/01/2007 tarihinde

yapılan denetimde koleksiyonuna kayıtlı 9 adet eserin eksik, 3 adet eserin ise kırık olduğunun tespiti üzerine eksik ve kırık eserlerle ilgili olarak davacı koleksiyoncudan bilgi istenilmesine rağmen herhangi bir bilgi alınamaması nedeni ile davacıya ait koleksiyonculuk belgesinin iptaline ilişkin işlemde, dayanağı Yönetmelik hükmüne aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Davacı, anılan kararı temyiz etmekte ve kararın bozulmasını istemektedir.

Temyiz edilen kararlar ilgili dosyanın incelenmesinden; Danıştay Altıncı Dairesince verilen kararın usul ve hukuka uygun bulunduğu, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı anlaşıldığından, davacının temyiz isteminin reddine [karar verildi]."

B. Uluslararası Hukuk

36. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

37. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında, mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve derece mahkemelerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorum esas alınmaktadır (*Depalle/Fransa* [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010, § 62; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; *Öneryıldız/Türkiye* [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; *Broniowski/Polonya* [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

38. AİHM, mülkiyet hakkına ilişkin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (*Slivenko ve diğerleri/Letonya* [BD], B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; *Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye*, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

39. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (*Kopecký/Slovakya* [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; *Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya* [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için *Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda*, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; *Stretch/Birleşik Krallık*, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; *Pressos Compania Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika*, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

40. AİHM içtihadında bir şeyin mülkiyete konu olabilecek ekonomik bir değer ifade edip etmediği, bunun kişisel mülkiyete konu olup olmadığı, devredilebilir devredilemeyeceği veya intikale konu olup olamayacağı gibi bazı unsurlar dikkate alınarak

belirlenmektedir (*Smith Kline and French Laboratories Ltd/Hollanda* (k.k.), B. No: 12633/87, 4/10/1990; *Lenzing AG/Birleşik Krallık*, B. No: 38817/97, 9/9/1998). AİHM, *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* kararında daha önce daireler tarafından verilen kararları ve bu kararlardaki başvuru sahiplerinin mülkiyet hakkı bağlamında yasal statüsünü değerlendirdikten sonra başvuru sahibinin ticari marka tescili için başvuru sahibi olarak yasal statüsünün mülkiyete ilişkin menfaate yol açtığı için -ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında bulunduğunu gösterdiğine işaret etmiştir. AİHM, işarete ilişkin tescilin ve tescilin sağladığı yüksek korumadan yararlanacağını ancak üçüncü tarafın meşru haklarını ihlal etmemesi koşuluyla kesinleşeceğini, bu anlamda tescil başvurusuna ekli hakların şarta bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte tescil başvurusunda bulunduktan sonra başvuru sahibi şirketin diğer ilgili maddi koşullar ve usul koşullarını yerine getirmesi hâlinde ilgili mevzuat kapsamında incelenmesini beklemeyi hak edeceği açıktır. Bu nedenle başvuru şirketi, belirli koşullar altında iptal edilebilmelerine rağmen bir ticari markanın tescili başvurusu ile bağlantılı olarak yasalara göre tanınan, mülkiyete ilişkin bir dizi hak kazanmaktadır. AİHM, bu durumun mevcut davada ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesini uygulamayı yeterli kıldığını ve mahkemenin başvuru sahibinin *meşru bir beklentiye* sahip olduğunu iddia edip edemeyeceğini değerlendirmesine gerek bırakmadığını belirtmiştir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, §§ 66-78).

41. *Beyeler/İtalya* (B. No: 33202/96, 5/1/2000) kararına konu olayda başvuru sahibi bir koleksiyoncudan müzayedeci aracılığıyla ünlü ressam Vincent Van Gogh'un bir tablosunu satın almıştır. Bu satış ilgili mevzuat çerçevesinde kamu makamlarına bildirilmiş ancak ilgili bakanlık iki aylık zamanaşımı süresi içinde ön alım hakkını kullanmamıştır. Ancak başvuru sahibinin bu tabloyu yurt dışına satması engellenmiş ve kamu makamlarınca ön alım hakkı çerçevesinde bu tablo satın alınmıştır. AİHM, İtalyan kanunlarına ve somut olaydaki uygulamalara işaret ederek ön alım hakkı kullanılmadan önce bu tablo yönünden mülkiyet hakkı kapsamında başvuru sahibinin bir menfaatinin olduğunu ve tablonun satışından ön alım hakkının kullanıldığı tarihe kadar bu tablonun maliki olduğunun kamu makamlarınca tanındığını vurgulamıştır (*Beyeler/İtalya*, § 105).

42. AİHM, olayın karmaşıklığı ve başvuru sahibinin hukuki durumunun müdahalenin belirli bir kategori içinde değerlendirilmesini önlediğini belirterek müdahaleyi mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemiştir (*Beyeler/İtalya*, § 106). AİHM, somut olayda zamanaşımı süresinden sonra da ön alım hakkının kullanılmasının müdahaleyi kanunilik ölçütü yönünden öngörülemez ve keyfi olmasına yol açtığını belirtmiştir. Bununla birlikte AİHM müdahalenin sonuçlarını ölçülülük bağlamında incelemeyi tercih etmiştir (*Beyeler/İtalya*, §§ 109, 110). Kararda, kültürel mirasın korunması yönündeki meşru amaca vurgu yapılmakla birlikte kamu makamlarının zamanında harekete geçmemesi ve piyasa değerinin altında tabloyu satın alması nedeniyle başvuru sahibinin mülkiyet hakkı ile müdahalenin taşıdığı kamu yararı arasındaki adil dengenin bozulduğu sonucuna varılmıştır (*Beyeler/İtalya*, §§ 117-122).

43. *Waldemar Nowakowski/Polonya* (B. No: 55167/11, 24/7/2012) kararında ise başvuru sahibinin antika silah koleksiyonu mülkiyet hakkı kapsamında görülmüştür. AİHM'e göre antika silah koleksiyonu yapan başvuru sahibinin koleksiyonunun müsadere edilmesi, başvuru sahibinin bu konuda üzerine düşen gerekli özeni yerine getirmediği söylenebilirse de ruhsatı bulunan diğer antika silahların da koleksiyonun bozulmaması amacıyla müsadere edilmesi tazminat gibi herhangi bir güvence ölçütü de sağlanmadığından ölçülü değildir (*Waldemar Nowakowski/Polonya*, §§ 44-58).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 10/1/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

45. Başvurucu, olay tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik'e göre koleksiyona ilave edilen eserlerin en geç bir ay içinde kaydedileceği belirtildiği hâlde yeni aldığı eserlerin envanterde bulunmadığı gerekçesiyle koleksiyonculuk belgesinin iptal edilmesinden yakınmıştır. Başvurucu ayrıca yine bu Yönetmelik'e göre koleksiyoncu hakkında başlatılan idari ve adli takibatın sonucunun beklenmesi gerektiğini, somut olayda ise beraat ile sonuçlanan bu süreç beklenmeden söz konusu belgenin iptal edildiğini ifade etmiştir. Başvurucuya göre belgenin iptali nedeniyle açtığı davada derece mahkemelerinin kararlarında yeterli bir gerekçe de bulunmamaktadır. Başvurucu, koleksiyonculuk izin belgesinin iptali nedeniyle koleksiyonundaki eserleri idareye teslim etmek zorunda kaldığını vurgulamıştır. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle masumiyet karinesinin, bilim ve sanat hürriyetinin, adil yargılanma ile mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

46. Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

47. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurunun belirttiği ihlal iddialarının masumiyet karinesiyle bir ilgisi görülmemiştir. Başvurucu, bilim ve sanat hürriyeti ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini öne sürmüş ise de başvurunun bütün şikâyetlerinin esas itibarıyla ilgili olduğu mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

i. Genel İlkeler

49. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (*Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurunun Anayasa'nın 35. maddesi

uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *İhsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

50. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

51. Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (*Hüseyin Remzi Polge*, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; *Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, § 51).

52. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir *ekonomik değer* veya icrası mümkün bir *alacağı* elde etmeye yönelik *meşru bir beklenti* Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; *Mehmet Şentürk [GK]*, B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; *Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, §§ 52-54).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olayda başvuruçunun koleksiyonculuk izin belgesi, envanterinde kayıtlı olmayan taşınır kültür varlığı bulundurduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Öncelikle bu izin belgesinin mülk teşkil edip etmediği tartışılmalıdır. 2863 sayılı Kanun'un 26. maddesinin altıncı fıkrasında gerçek ve tüzel kişilerin Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilecekleri düzenlenmiştir. Ancak hem bu kanun hükümleri hem de kanun uyarınca çıkarılan yönetmelik düzenlemesi incelendiğinde söz konusu izin belgesinin devredilemediği ve ekonomik bir alışverişe konu olmadığı görülmektedir. Nitekim olay tarihinde yürürlükte olan Yönetmelik'in 11. maddesinin ikinci fıkrasına göre koleksiyonçunun varislerinin koleksiyonculuğa devam etmek istedikleri takdirde bu Yönetmelik esaslarına göre yeniden izin almaları zorunlu kılınmıştır.

54. Koleksiyonculuk izin belgesi iptal edilenler, anılan Yönetmelik'in ek 1. maddesine göre yeni bir kültür varlığı satın alamazlar. Ancak bunun da mevcut bir mülke herhangi bir etkisi bulunmadığı gibi esas itibarıyla bu, mülke erişmeyi sınırlamaktadır. Anayasa'nın 35. maddesi ise mülke erişmeyi değil mevcut mülkü veya somut bir temele dayalı mülkü edinme yönünde meşru bir beklentiye korumaktadır. Dolayısıyla devredilebilmesi ve intikalinin mümkün olmadığı anlaşılan söz konusu izin belgesi, ekonomik bir değer ifa etmediğinden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil etmemektedir.

55. Bununla birlikte söz konusu Yönetmelik'in ek 1. maddesinde koleksiyonculuk izin belgesinin iptali hâlinde müze müdürlüğüne alınması uygun görülen kültür ve tabiat varlıklarının usulüne göre takdir edilecek bedel üzerinden satın alınacağı belirtilmiştir. Başvurucu da izin belgesinin iptalinin diğer bir sonucu olarak koleksiyonundaki kültür varlıklarını idareye teslim etmek zorunda kaldığından yakınmaktadır. Bu durumda başvurunun koleksiyonunda yer alan kültür varlıklarının mülk teşkil edip etmediğinin de tartışılması gerekmektedir.

56. 2863 sayılı Kanun'un 27. maddesinde, tasnif ve tescil dışı bırakılarak devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca anılan Yönetmelik'in 11. maddesinde koleksiyonerin ölümü hâlinde koleksiyonun varislerine intikal edeceği belirtilmiş; 12. maddede de koleksiyon sahiplerinin ilgili müzeye tescil ettirmek kaydıyla koleksiyonundaki her türlü eseri kendi aralarında değiştirebileceği veya satabileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla başvurunun koleksiyonundaki taşınır kültür varlıklarının belirli koşullar dâhilinde değiştirilebilmesi veya satılabilmesi mümkün olduğu gibi intikali de mümkündür. Bu durumda ekonomik bir değer ifade ettiği anlaşılan söz konusu koleksiyonun başvuru açısından Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği kuşkusuzdur.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

57. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

58. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle *mülkten barışçıl yararlanma hakkına* yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda *mülkten yoksun bırakmanın* şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, §§ 55-58).

59. Başvurunun koleksiyonculuk izin belgesinin kamu makamlarınca iptal edilmesi, anılan Yönetmelik hükümlerine göre koleksiyonunun müzeye devredilmesi sonucuna yol açmaktadır. Dolayısıyla söz konusu izin belgesinin iptalinin -sonuçları itibarıyla- mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

60. Başvurucunun izin belgesinin iptali sebebiyle koleksiyonunun devredilmesi mülkten yoksun bırakılmasına yol açmaktadır. Ancak müdahalenin amacı yoksun bırakma olmayıp kültür varlıklarının korunmasını sağlamaktır. Nitekim somut olayda da başvurucunun taşınır kültür varlıklarının envantere kayıtlı olmaması nedeniyle söz konusu yaptırım uygulanmıştır. Böylelikle taşınır kültür varlıklarının nitelik ve niceliklerinin kayıt altına alınarak koleksiyon sahipleri tarafından korunmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu durumda müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

61. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

62. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 62).

i. Genel İlkeler

63. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edilmiştir. Öte yandan Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesi de *hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini* temel bir ilke olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır (*Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

64. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir (AYM, E.2016/150, K.2017/179, 28/12/2017, § 57). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şekli manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şekli manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Mülkiyet hakkına müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şekli anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

65. Hak ve özgürlükler ile bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfi müdahaleyi engelleyen ve hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir. Bununla beraber Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında da belirtildiği üzere kanunla düzenleme zorunluluğu, hakka yapılacak müdahalenin uygulamasının kanunun çerçevesini aşmayacak şekilde yönetmelik, tebliğ ve genelge gibi yürütme organının çıkaracağı ikincil düzenlemelerle yapılmasına mâni değildir (*Tahsin Erdoğan*, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin konularda temel esaslar, ilkeler ve genel çerçeve kanunla belirlendikten sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususların yürütme organınca çıkarılacak düzenleyici işlemlerle tanzim edilmesi mümkündür (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

66. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK]*, B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

67. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; AYM, E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

68. Somut olayda başvurunun ceza soruşturması sırasında envanterinde kayıtlı olmayan taşınır kültür varlığı bulundurduğunun tespit edildiği gerekçesiyle koleksiyonculuk izin belgesi idare tarafından iptal edilmiş, başvuru bu işleme karşı açtığı iptal davasından da bir sonuç alamamıştır.

69. Başvuru öncelikle ceza kovuşturması neticesinde beraat ettiğinden bahisle bu kovuşturmanın akıbeti beklenmeden ve ceza kovuşturmasında varılan sonucun aksine mevzuatta öngörülen sürede bildirim yapmadığı ispat edilmeden izin belgesinin iptal edildiğinden yakınmaktadır. Başvuru yapılan idari işlemin ilgili kanuna ve yönetmeliğe aykırı olduğunu öne sürmektedir.

70. Ancak Anayasa Mahkemesinin hukuk kurallarının uygulanmasına yönelik şikâyetleri bakımından görevi sınırlı olup Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren durumlar dışında derece mahkemelerinin hukuk kurallarını uygulama ve yorumlama bakımından takdir yetkisine karışamaz. Bununla birlikte yukarıda da değinildiği üzere somut olayda izin belgesinin iptali yoluyla başvurunun mülkiyet hakkına yapılan bir

müdahalenin mevcut olduğu kuşkusuzdur (bkz. §§ 59, 60). Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin ise Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen koşullara uygun olması zorunludur. Bunun için ise öncelikle müdahalenin ulaşılabılır, belirli ve öngörülebilir bir kanuni temelini bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle somut başvuru bakımından Anayasa Mahkemesi, öncelikle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olup olmadığını tespit etmek durumundadır.

71. Diğer taraftan bu aşamada belirtmek gerekir ki mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin müdahale türü yönünden kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin olması müdahalenin kanuna dayalı olması gerektiği olgusunu değiştirmemektedir. Dolayısıyla hangi müdahale türü olursa olsun mülkiyet hakkına ancak ulaşılabılır, belirli ve öngörülebilir bir kanunla müdahale edilebileceği kuşkusuz olup müdahale türleri arasındaki farklılaşma ise ölçülülük yönünden önem taşımaktadır.

72. Başvurucu tarafından açılan iptal davasında koleksiyonculuk izin belgesinin hukuki dayanağının 2863 sayılı Kanun'un 26. maddesi olduğu ilk derece mahkemesinin kararında belirtilmektedir. Anılan maddenin altıncı fıkrası uyarınca gerçek ve tüzel kişiler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek izin belgesiyle korunması gerekli taşınır kültür varlıklarından oluşan koleksiyonlar meydana getirebilir. Yine ilk derece mahkemesinin kararında da belirtildiği üzere aynı maddenin yedinci fıkrasına göre koleksiyoncular faaliyetlerini Kültür ve Turizm Bakanlığına bildirmek ve Yönetmelik gereğince taşınır kültür varlıklarını envanter defterine kaydetmek zorundadır.

73. Ancak ilk derece mahkemesinin kararında, taşınır kültür varlıklarının envanter defterine kaydedilme yükümlülüğüne uyulmaması hâlinde koleksiyonculuk izin belgesinin hangi kanun hükmüne dayalı olarak iptal edileceği belirtilmemiştir. Bu kararın temyizi üzerine hükmü onayan Danıştay kararında da herhangi bir kanun hükmüne atıf yapılmamıştır. Bunun yerine derece mahkemelerinin kararlarında, olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan Yönetmelik'in ek 1. maddesi dayanak olarak gösterilmiştir. Nitekim söz konusu Yönetmelik'in bazı maddelerinin iptali istemiyle açılan davada Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu da yetki ve usulde paralellik ilkesi gereğince izin veren makamın bu belgeyi iptal edebileceğini kabul ederek söz konusu Yönetmelik düzenlemesini yeterli görmüştür (bkz. § 35).

74. Anayasa Mahkemesi ise "*Genel İlkeler*" bölümünde de belirtildiği üzere daha önce bireysel başvuru kapsamında verdiği çeşitli kararlarında mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin ancak mutlak manada şekli bir kanuna dayanması gerektiğini açık olarak belirtmiştir (*Torsan Orman San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2014/13677, 20/9/2017, § 74; *Üças Gıda Pazarlama ve Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B.No:2014/16633, 6/12/2017, § 57). *Torsan Orman San. ve Tic. Ltd. Şti.* kararında, kanuni bir düzenleme olmadan yönetmeliğe dayalı olarak kabahate konu eşyanın kaim bedelinin müsaderesi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanunilik ölçütü yönünden ihlale yol açtığı sonucuna varılmıştır (*Torsan Orman San. ve Tic. Ltd. Şti.*, §§ 60-78). *Üças Gıda Pazarlama ve Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti.* kararında da el konulan eşyanın, iadesine karar verilmesine rağmen kanuni bir dayanağı olmadan yönetmelik düzenlemesi çerçevesinde başvurucuya iade edilmemesi kanunilik ölçütü yönünden sorunlu görülmüştür (*Üças Gıda Pazarlama ve Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti.*, §§ 57, 58).

75. Kültür ve tabiat varlıklarının envantere kaydedilmesi zorunluluğu 2863 sayılı Kanun'un 30. maddesinde açık olarak düzenlenmiş olup bu yaptırıma uymayanların aynı

Kanun'un 73. maddesine göre suç teşkil ettiği, üç aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezası gerektirdiği hüküm altına alınmıştır. Buna göre söz konusu fiilin karşılığı zaten bir adli yaptırım olarak düzenlenmiştir. Nitekim adli yaptırıma hükmedilmesi hâlinde ilgili eşyanın müzeye teslim edileceğine bir kanun hükmü de bulunmaktadır (bkz. § 27).

76. Bununla birlikte kanun koyucunun karşılığını adli yaptırım olarak düzenlediği bu fiil nedeniyle izin belgesini sona erdiren, hatta koleksiyonun belirli koşullar dâhilinde idareye devrini de öngören düzenlemeler yapabilmesi de mümkündür. Kültür mirasının ve bu bağlamda kültür varlıklarının korunması çerçevesinde kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğu açıktır. Ancak somut olayda açılan ceza davası neticesinde başvuru kanununa beraatine karar verilmiş olup buna rağmen eylemin tek başına başvuru kanununa koleksiyonculuk izin belgesinin iptalini gerektirdiği hususu kanunla düzenlenmiş değildir. Buna göre koleksiyonculuk izin belgesinin iptalinin kanun gereği mümkün olduğu kabul edilse dahi hangi koşullarda iptal edileceği ve sonuçları açık olarak kanunla düzenlenmediği gibi en azından çerçevesi kanunla çizilerek konu hakkında idareye düzenleyici işlem yapma yetkisi bile verilmemiştir. Bu kapsamda izin belgesi iptal edilen koleksiyoncuya ait koleksiyonun akıbetinin ne olacağı da kanunla düzenlenmiş değildir.

77. Başvuru kanununa izin belgesine istinaden oluşturduğu koleksiyonun kanun gereği satışı ve intikali mümkün olup başvuru açısından önemli bir ekonomik değer ifade ettiği için mülk oluşturduğu dikkate alındığında izin belgesinin iptali ile sonuçlarının -mülkiyet hakkının korunmasının bir gereği olarak- en azından genel çerçevesi belirlenecek biçimde şekli anlamda kanunla düzenlenmesi gerektiği açıktır. Aksi takdirde mülkiyet hakkının konusunu teşkil eden koleksiyon belgesinin devrine yol açan izin belgesinin iptalinin sonuçları kapsamında koleksiyon ile ilgili olarak ne gibi bir işlem yapılacağı kanunla açıklığa kavuşturulmamış olur.

78. Diğer taraftan anılan Yönetmelik'in 10. maddesinde koleksiyona sonradan ilave edilen eserlerin en geç bir ay içinde her iki nüshaya usulüne uygun olarak kaydedileceği belirtilmiş, ceza mahkemesi de bu düzenlemeye dayalı olarak başvuru kanununa envanterinde kayıtlı olmayan sikkelerin belirtilen bir aylık süresinden önce edinildiğinin ispat edilemediği gerekçesiyle beraat yönünde hüküm tesis etmiştir. Danıştay Dairesinin kararında ise böyle bir araştırmaya gidilmeden söz konusu sikkelerin salt envantere kayıtlı olmamasının dahi koleksiyonculuk izin belgesinin iptalini gerektirdiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla izin belgesinin iptaline ilişkin söz konusu kanun ve yönetmelik hükümlerinin öngörülebilir biçimde uygulandığı da söylenemez.

79. Başvuru konusu olayda derece mahkemelerinin de işaret ettiği üzere anılan Yönetmelik'in olay tarihi itibarıyla yürürlükte olan izin belgesinin iptaline ve sonuçlarına ilişkin ek 1. maddesi uyarınca idari işlem tesis edilmiştir. Belirtilen düzenleyici işlemin ise tek başına müdahalenin kanuniliği unsurunu sağlamayacağı kuşkusuzdur. Hâlbuki Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak ve hürriyet olarak düzenlenen mülkiyet hakkının en temel güvencelerinden biri olan müdahalenin kanuna dayalı olması ölçütü, bireyleri kamu makamlarının keyfi ve öngörülemez müdahalelerinden korumayı amaçlamaktadır. Somut olay bakımından ise mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan izin belgesinin iptali ile buna bağlı olarak sonuçları kanunla düzenlenmemiş olup öngörülebilir biçimde de uygulanmadığı dikkate alındığında belirtilen güvencenin sağlanmadığı sonucuna varılmıştır. Buna göre mevcut hâliyle 2863 sayılı Kanun'un somut olay bağlamında uygulanması suretiyle başvuru kanununa mülkiyet hakkına yapılan müdahale Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen kanunilik ölçütünü karşılamamaktadır.

80. Müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı tespit edildiğinden Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerinde öngörülen diğer unsurlar olan meşru amaç ve ölçülülük kriterlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

81. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

82. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

83. 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre esas inceleme kapsamında bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve varsa ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmektedir. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ise ihlal kararı verilmesi hâlinde, gerekli görüldüğü takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Buna göre ihlal sonucuna varıldığında ilgili temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verilmesinin yanında *ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi*, diğer bir ifadeyle *ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedil[mesi]* de gerekir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 54).

84. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, § 55).

85. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57).

86. İhlalin idari eylem ve işlemden kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi her somut olayın koşullarını dikkate alarak yapılması gerekenlere hükmeder. İdari eylem ve işleme karşı

başvurulacak kanun yolları varsa ve bu yollar tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurunun incelenmesi sonucu ihlal tespiti yapılmışsa yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânının bulunduğu durumlarda kararın bir örneğinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilebilir.

87. Anayasa Mahkemesinin tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hâllerde ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ile önceki kararın kaldırılması hususunda derece mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira ihlal kararı verilen hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

88. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, bir temel hak veya özgürlüğü ihlal ettiği ya da idari makamlar tarafından bir temel hak veya özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştirilen ihlali gideremediği tespit edilen önceki kararını kaldırmaktır. Derece mahkemesi, kararın kaldırılmasından sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumundadır (*Mehmet Doğan*, § 60).

89. Başvurucu, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılarak yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

90. Anayasa Mahkemesi özellikle sonuçları bağlamında mülkiyet hakkına etkileri olduğu kuşkusuz bulunan koleksiyonculuk izin belgesinin iptali nedeniyle başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Buna göre idare kanuni bir dayanak göstermeden ikincil düzenlemelere dayalı olarak başvurunun koleksiyonunun devrine yol açacak şekilde koleksiyonculuk izin belgesini iptal etmiştir. Bu durumda somut başvuruda yasama işleminin uygulanmasından ziyade şekli anlamda bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen mülkiyet hakkına müdahale edilmesi söz konusu olduğu için ihlalin idari bir işlemde kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

91. "*Genel İlkeler*" bölümünde değinildiği üzere ihlale yol açan idari eylem ve işleme karşı başvurulabilecek bir kanun yolu tüketildikten sonra bireysel başvurunun yapıldığı anlaşıldığına göre yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânı bulunmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

92. Diğer taraftan ihlalin sonuçlarının giderimi kapsamında benzeri ihlallere yol açılmaması bakımından gereken idari tedbirlerin alınması bakımından kararın bir örneğinin Kültür ve Turizm Bakanlığına gönderilmesi gerekir. Ayrıca koleksiyonculuk izin belgesinin

iptali ve sonuçları ile ilgili olarak kanuni bir düzenleme yapılmasının ise kanun koyucunun takdirinde olduğu belirtilmelidir.

93. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. İdare Mahkemesine (E.2012/749, K.2012/1113) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. 226,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

F. Kararın bir örneğinin Kültür ve Turizm Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE**,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 10/1/2019 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA